

**Miejsce
na naklejkę**

dysleksja

MOK-R1 1P-092

**EGZAMIN MATURALNY
Z JĘZYKA KASZUBSKIGO**

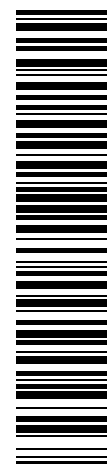
**MAJ
ROK 2009**

POZIOM ROZSZERZONY

Czas pracy 180 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 12 stron. Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
3. Nie używaj korektora, a błędne zapisy przekreśl.
4. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
5. Możesz korzystać ze słowników.
6. Na karcie odpowiedzi wpisz swoją datę urodzenia i PESEL. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
łącznie **60 punktów**

*Część I – 20 pkt
Część II – 20 pkt
Część III – 20 pkt*

Życzymy powodzenia!

**Wypełnia zdający przed
rozpoczęciem pracy**

PESEL ZDAJĄCEGO

**KOD
ZDAJĄCEGO**

Arkusz składa się z trzech części:

CZEŚĆ I to test leksykalno-gramatyczny.

CZEŚĆ II zawiera oryginalny tekst w języku kaszubskim, który należy przetłumaczyć na język polski. Tekst tłumaczenia napisz w miejscu na to przeznaczonym.

CZEŚĆ III zawiera dwa tematy sprawdzające umiejętność pisania własnego tekstu. Wybierz jeden temat i napisz wypracowanie. Wybrany temat podkreśl.

Część I TEST LEKSYKALNO-GRAMATYCZNY (20 PKT)

W zadaniach 1 – 16 zaznacz trafną odpowiedź.

Zadanie 1. (1 pkt)

Proces kaszubienia polega na przejściu

- A. spółgłosek *s z c dz* w spółgłoski *sz ż cz dż*.
- B. spółgłosek *sz ż cz dż* w spółgłoski *s z c dz*.
- C. spółgłosek *s z c dz* w spółgłoski *ś ź ć dź*.
- D. spółgłosek *ś ź ć dź* w spółgłoski *s z c dz*.

Zadanie 2. (1 pkt)

Labializacja zachodzi w wyrazach:

- A. *cëgnąc, cëdu, grzëbny*.
- B. *jô, pierwiôstk, grôd*.
- C. *pòkòs, temù, grzechòtac*.
- D. *brzég, grzésznik, élszi*.

Zadanie 3. (1 pkt)

Język kaszubski dysponuje

- A. większą liczbą samogłosek ustnych niż język polski.
- B. mniejszą liczbą samogłosek ustnych niż język polski.
- C. taką samą liczbą samogłosek ustnych co język polski.
- D. tylko samogłoskami ustnymi.

Zadanie 4. (1 pkt)

Kaszubski przyimek *òb*, nadający sąsiednim rzeczownikom znaczenie czasowe, tłumaczony jest jako:

- A. 'przez, w ciągu, podczas'.
- B. 'kiedy'.
- C. 'przy, obok'.
- D. 'nad, ponad'.

Zadanie 5. (2 pkt)

Konstrukcje typu *miòł wsadzoné = wsadzył, miała zrobioné = zrobiła* reprezentują

- A. kaszubski archaiczny czas przeszły złożony.
- B. kaszubski czas przeszły opisowy.
- C. kaszubski czas przeszły prosty.
- D. kaszubski czas przeszły z wtrąconym słowem *żem*.

Zadanie 6. (1 pkt)

Akcent inicjalny (padający na pierwszą sylabę) występuje najczęściej na

- A. północnych Kaszubach.
- B. środkowych Kaszubach.
- C. południowych Kaszubach.
- D. całych Kaszubach.

Zadanie 7. (1 pkt)

Byłaczenie zachodzi w wyrazach:

- A. ògródk, ògromnosc, òkropny.
- B. bël, lacyńszci, zlapic.
- C. semiã, zrobiã, sã.
- D. corôz, pierszô, mô.

Zadanie 8. (2 pkt.)

Kaszubski czas przyszły złożony reprezentują formy typu:

- A. zrobiã, zniesesz, ùzdrzisz.
- B. (të) jes miôł, (më) jesmë mielë, (one) miałë.
- C. (të) bë miôł, (më) bë mielë, (òne) bë miałë.
- D. (të) mdziesz miała, (më) mdzemë mielë, (òne) mdą miałë.

Zadanie 9. (2 pkt.)

W zdaniu: *Wa .....jemù ksążkã*. właściwą formą czasownika czasu przeszłego jest

- A. dac.
- B. dali.
- C. dalë.
- D. dól.

Zadanie 10. (1 pkt)

W języku kaszubskim orzecznik wyrażony rzeczownikiem, częściej niż w języku polskim, występuje w

- A. mianowniku.
- B. dopełniaczu.
- C. celowniku.
- D. miejscowniku.

Zadanie 11. (1 pkt)

Jotacja zachodzi w wyrazach:

- A. kòło, gòsc, chòri.
- B. chùsta, fùter, gùla.
- C. jinternet, jinwesticjô, Jignac.
- D. jachac, jaje, jasón.

Zadanie 12. (1 pkt)

Twarda wymowa *ń* typu *kón* ‘koń’, *Gdunsk* ‘Gdańsk’ jest bardziej właściwa dla

- A. północnych Kaszub.
- B. środkowych Kaszub.
- C. południowych Kaszub.
- D. całych Kaszub.

Zadanie 13. (1 pkt)

Które samogłoski właściwe są kaszubszczyźnie?

- A. a, o, e
- B. ù, ã, ě
- C. d, t, z
- D. ę, ą, y

Zadanie 14. (1 pkt)

W północno-wschodnich rejonach Kaszub „ë” może pełnić w zdaniu funkcję

- A. przeciwstawną.
- B. wynikową.
- C. łączną.
- D. rozłączną.

Zadanie 15. (1 pkt)

Dalek, głãbòk, wësok reprezentują kaszubskie

- A. przyimki.
- B. przysłówki.
- C. przymiotniki.
- D. zaimki.

Zadanie 16. (2 pkt.)

Który z wyrazów jest przykładem braku w kaszubszczyźnie tzw. „e” ruchomego?

- A. *Spiéw.*
- B. *Wiónk.*
- C. *Górz.*
- D. *Dżòd.*

CZĘŚĆ II PRZEKŁAD TEKSTU ORYGINALNEGO NA JĘZYK POLSKI (20 pkt)

Tómek Fópka

Dzysdniowé Americzi òdkriwanié

Rãka starëszczy zaòsta na sztót w lëfce z zacësniãtim w gòrscë pop-cornã... Knòpela szluknãł coca-colã z trzëlitrowégò wãbòruszka... W mùltikinie lëdzëska zdrzã na krew chilajãcã z kinowégò ekranu...

Jesz jedna amerikańskò produkcjò, w chtërny USA sã nôlepsze na swiece...

Përnã dali, w McDonaldze sztuderzë zwiã costam-maczi, wcygajã centnarë fritków bédowónëch przez młodzëznã w krótcich bùksach...

Przë ti sami drodze, w krómie chłop płacy plastikòwã kòrtã „American Express” za cygaretë „Golden American”.

Pò drëdzi stronie drodze, przez rutã je widzec knòpa, co prawie pùszczò Jinternëtã maila, w chtërnym dzãkujë za sms-a, że fax nie doszedł, ò tim, że przez skażenié Windowsa jinternëtowi robòk zeżarł scanner...

W pòsobny jizbie, brutka kòrbi na gadu-gadu (plestu-plestu) z friendkã z Ohio, a ji bracyczk òbzérò bójkã Disney’a na CD, kò VHS-ë ju wëchòdajã z módë...

Za scanã tatki gòrzi sã za sëlanié pòlsczych zòłnërzów na amerikańskã wòjnã do Jirakù, mëmka jesz rôz przeziwò „Cëdowné lata”, a starka sã òstro fitnessëje z Jane Fondã z satelitë...

Jo, tak më jesmë òblazli tã całã „amerikańszczëznã”!

Slëpcëjemë na jich filmë, jëmë jich jedzenié, zaczinómë gadac jak òni...

Czedës Kaszëbów germanizowelë, szwedzëlë, ruszczëlë, do dzysò pòlaszã (nòbarzi Kaszëbi sami se). Ters razã z technicznym pòkrokã amerykanizëjemë sã.

Tej God w blës you i enter...

T. Fópka, *Dzysdniowé Americzi òdkriwanié*, [w:] „Kaszëbskò Òdroda” nr 2/2006.

CZEŚĆ III – PISANIE TEKSTU WŁASNEGO (20 PKT)

Temat 1.

Na podstawie fragmentów utworów *Rozmòwa Pòlòcha z Kaszëbą* Floriana Ceynowy i poematu epickiego *Ò panu Czòrlińszim co do Pùcka pò sécë jachòł* Hieronima Derdowskiego wskaż i określ funkcje podobieństw między Kaszubami a biblijną Ziemią Świętą.

Florian Ceynowa

Rozmòwa Pòlòcha z Kaszëbą

Pòlòch: Skąd Ty jesteś, Chłopie?

Kaszëba: Jò jem z Kaszëb, Panie.

Pòlòch: Co to są te Kaszuby?

Kaszëba: Panie, je to kròj òd Bòga z dòwna òbiecòny, kròj swiàti, w chtèrnym mlékò ë miód plënie, a lëdze, co w tim kraju mieszkają, nazëwają sã lëdzama wëbrònyma, pòchòdzącyma òd Jizraela dòwnégò.

Pòlòch: Ja słyszałem o wielorakich Kaszubach.

Kaszëba: Jo, Panie, ë mój òjc, co bël bògati, bò miòł szterë wòlë ë szterë kònie, a mieszkòł wiele lat w jedny wsy kaszëbsczy, dze bël przësãżnym, narechòwòł dwòjaczëch: jedny są Grëbi, a drëdzi są Fejn Kaszëbi. Grëbi są ti, co ni mają swòjich przëwilejów ani taczëch łask òd Pana Bòga, jaczé mają Fejn Kaszëbi, chtèrny przez swòje mãstwò, co je napisóné w ksãdze *Chronikòrum kaszëbsczé*, tomie II, zesëce 30. na stronie 179, a to w te słowa: Nama jich kòzë bic, a wszëtczëch ùbijemë – wieczny sobie zaszczët ù całégò swiata zrobilë. Stąd pòwstało miono nasze *Kazëbi* czëlë Kaszëbi; ë wies, niedalek bòjowiszcza leżacò, Sławòszëno, mò pò wieczné czasë naszã sławã głòsëc ë sławã slënac; a nasz Kszãżã Swiãtopòłk, co pòtemù tak wòjowòł, jakbë całi swiat chcòł pòłknac, za to nama nadòł różné diplómë, chtèrne jesz pò dzysdzëń leżã na rôtëszu pùcczim jakò w stołecznym miesce zemi kaszëbsczy. Pò drëdzé mómë më na sã zlóné wszëtczé te łasczi, chtèrne mielë ny dòwny naszi przòdkòwie: Abraham, Jizak, Jakùb, Mòjżesz ë jiny.

Pòlòch: Mój bracie, jak widzë, to niby coś do prawdy mówisz i fundamentalnie wywodzisz; ale nie mógłbyś mi granic waszej ziemi opisać?

Kaszëba: Panie, grańce kaszëbsczé są w mòji głowie tak mòcno wëznaczoné, że jich nigdë zabëc ni mògã; ë tak kòzde dzeckò, co sã dzys na swiat rodzy, ju wito je pòlcã ùkazëje. Grańce kaszëbsczé jidã, pòczãwszë òd Gduńska, starozëtneégò Gaza, Górã Libańską, a pò naszémù Górama Kòlibsczima, bò më baro rôd kò dodajemë, przë Mòlim Mòrzu Genezarecczim, przë Wiòldzim Mòrzu Stròdzemnym, pò łacënie Mare Mediterraneum zwònym, co lezi miedzë zemiama prëską, rëską, szwëdzką, duńską ë pòmòrską, jaż do Ùscò Słëpsczégò ë dali rzékã do niegò wpòdającã; a wròcając, Pùszczã Jizraelską, pò naszémù Tuchòlską, nad grańcã filistińską, czëlë krzëzackã, bò ten naròd bël krzizã dlò Kaszëbów, przë Samarii, to je Marienbùrgù dzysëszim, czëlë zemi malbòrszczi do Gduńska. (...)

Kaszëba: Pòn gwëсно nieròz z ewanielëji czuł, że ùmarłégò nieslë z Najim, chtèrnégò Christus wskrzesyl; a to miasteczkò je, teròz chòcle wsã, ù nas ë nazëwò sã pò naszémù Nańc. Blëzë mòrza je Genezaret, co pò naszémù sã nazëwò Gniëzdzewò. Kò jednak mùszòł Genezaret bëc blëzë mòrza, bò mómë w pismie, że Christus chòdzył przë Mòrzu Genezarecczim. Dlòtegò Wpòn jesz pò dzysdzëń niedalek naszégò Gniëzdzewa widzysz mòrze, zazwëczòj Mòlim zwóné. Wiész téz Wpòn dobrze, że w nowi Jerozolëmie je Christus ùmãczony. Ta Jerozolëma je ù nas, w naszëch Kaszëbach, ë nazëwò sã teròz Wejheropòlis, Wejerowò abò Nowé Miasto. Jeszlë sã Wpòn chcesz ò pròwdze przëkònac,

to tej le tam jidzë, a ùdrzisz nã słównã brómã, ògród Jecemańszi, czelë ògrójc, rzékã Cedrón, dóm Annasza ë Kajfasza, nã smrodlëwą piwnicã, Piłôta ë Heroda pałace, nen słówny rôtész, takže drogã, chtërna Christus z krzizã szedł na Górã Kalwarijską, dze jegò ùkrizowelë, ë grób, w chtëren jegò złożëlë. – Czebë jes Wpón do tegò miasta przësedł, to bë chòc nômiészë dzeckò, co le dobrze pò górach łazëc ùmieje, Wóm to wszëtkò pòkòzało. Jednak mie teròz Wpón ùwierzisz.

F. S. Ceynowa, *Rozmòwa Pòlòcha z Kaszëbã, Rozmòwa Kaszëbë z Pòlòchã*, Gdańsk 2007.

H. Derdowski

Òliwsczi òrganista egzaminuje pana Czòrlińszégò z kaszubszégò Swiätégò Pisma

Tej nôpiérwi, bë szlachcëca kãszëczk wëpròbòwac,
Ze Starégò Testameńtu wzał egzaminowac,
– Gdze mieszkają naszi pierszi – pitò sã – rodzyce?
Gdze rôj, co w nim wszëtczégò bòdòj je òbfice? –

Szlachcëc rzecze: – To pitanié stawic mòzesz dzeckù,
Rôj je w Wiecu, co sã zowie Vietzig pò miemieckù.
Bòc doch stoi w jedny piesni: „Jadóm, bòzi kmiecu,
Të so sedzisz ù boga we Wiecu”. –
Czej ònegdòj pò lãbòrszim kréjsu zem sã włócił,
Rôj jem widzòł, doch Jadóma tam jem nie òbòcił.
Piérwi òn sã bòdòj nieròz lëdzóm pòkazywòł
I bez drzewa na jidacëch wiedno rãką cziwòł;
Ale skòrno dzys tam naszi swą stracëlë mòwã,
Bòdòj nigdë z gãszczu rajù nie wëtikò głowë.
(...)

– Richtik! – mówi òrganista. – Të jes, druchù, frantã!
Ale jes të òbeznóny z Nowim Testameńtã?
Wiãc sã terò ùrzãdowò pitóm pana brata:
Gdze sã rodzył Jezus Christus, Zbòwca tegò swiata?

Szlachcëc skłonił sã i kãszëczk medytowòł w głowie,
Tej rzekł: – Christus sã narodzył w kaszubszim Bëtowie!
Bòc Bëtowò a Betlejem to je jedno miasto,
Le literë pòmieszalë Żëdë jak czej casto.

Òrganista òdpòwiedzã ùkùnteńtowóny
Pitò dali: – A gdze Christus bël ùkrizowóny?
Szlachcëc chùtkò òdpòwiedzòł bez medytacyji:
– Za Wejrowã, na wësoczi swiãti Kalwariji! –

H. J. Derdowski, *Ò panu Czòrlińszim co do Pùcka pò sęcë jachòł*, Gdańsk 2007.

Temat 2.

Omów symbolikę motywu *miecza i widu* zawartego w wierszach Idy Czai *Remùs* i Jana Trepczyka *Nasz gón*.

Ida Czaja*Remùs*

Szedł wëbawic królewionkã
 żôrotny knôp-serota
 ricerz widu i miecza
 z karą i ksążkama

za nim jidą lëdze
 gôdającë
 że je ricerzã widu i miecza
 że dobël Gòliôta
 że nie copnął sã przed ùkôzkama
 że przeniósł królewionkã
 na drëdźi brzég

i wszëtcë zrozumielë gôdkã
 co nigdë nie bëła skazonô
 ricerza widu i miecza
 slôdë gôdają jak òn
 i spiëwają jegò piesnie
 czëtają jegò ksążczy
 i kòchają jegò zemiã...

Ida Czaja, *Przechlastłò idila*, Gdańsk 1999.

Jan Trepczyk*Nasz gón*

Ùkòchac Kaszëbską Zemiã
 Ę to mòrze, miasta, wsë,
 Swòjim pòdac w biòtkach remiã
 Ę bëc wcağ kaszëbsczi dbë;
 Ùlubic pëszny swój jãzëk
 W bëlnoce swój dwigac lud
 Ùczëc sã rodnëch naj dziejów,
 Dac Kaszëbóm miecz ë wid;
 Dwignac ze zabëtëch grobów
 Nasz dziejowi wiòldzi drów,
 Na nim pòbùdowac znowa
 Domòcy nowëch naj zgrów;

To swiãté są naje ùdbë,
 Wiedno naji bùchą mdze,
 Tim òdnëkómë le „biédã”,
 Co Kaszëbów grãdzy – gnie...

J. Trepczyk, *Nasz gón* [w:] R. Drzëżdżón, G. J. Schramke, *Dzëczé gãsë*.
Antologiò kaszëbsczi pòezji, Gdynia 2004.

BRUDNOPIS